

В. П. Колосова

доктор економічних наук, доцент, головний консультант відділу нових викликів
Центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень,
Київ, Україна, vkolosova@ukr.net

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БРЕТТОН-ВУДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ГЛОБАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. У статті висвітлено історичні аспекти та передумови створення Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Світового банку, які починаючи з 1944 р. дотепер є найвпливовішими міжнародними фінансовими організаціями та відіграють роль найбільших кредиторів світу. Розкрито сутність перетворень їхньої діяльності, зумовлених явищами нової економічної реальності. Діяльність Бреттон-Вудських організацій передбачає допомогу урядам країн, що розвиваються, у впровадженні ринкової економічної політики із захистом прав всіх форм власності, модернізації інституціональних структур, досягненні фінансової рівноваги, а також у поліпшенні соціального становища всіх верств населення. Зроблено висновок, що з метою забезпечення сталого розвитку стратегічне оновлення МВФ та Світового банку охоплює розширення квот для підтримки програм структурних реформ, покращання розподілу кредитно-фінансових ресурсів, підтримку можливостей для задоволення потреб соціально-економічних систем, розвитку людського капіталу, концентрацію зусиль на розв'язанні макроекономічних проблем тощо. Визначено напрями впливу цих міжнародних фінансових інституцій на вирішення актуальних проблем сьогодення стосовно змін клімату, проявів корупції, подолання нерівності, опору загрозам дестабілізації, боротьби з пандемією коронавірусної хвороби COVID-19.

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Бреттон-Вудські організації, криза, зміни клімату, корупція, сталий розвиток економічного потенціалу.

Лит. 26.

Viktoriia Kolosova

Dr. Sc. (Economics), Associate Professor, The National Institute for Strategic Studies,
Kyiv, Ukraine, vkolosova@ukr.net

TRENDS IN THE TRANSFORMATION OF BRETTON-WOOD ORGANIZATIONS IN GLOBAL SPACE

Abstract. The article highlights the historical aspects and preconditions for the creation of the International Monetary Fund (the IMF) and the World Bank, which since 1944 have been the most influential international financial organizations and have played the role of the world's largest creditors. The essence of the transformations of their activity caused by the phenomena of the new economic reality is revealed. The solution to the problems of financial stability on a global scale in the postwar period by the United States and the newly created the IMF was to peg national currencies to the US dollar in the Fund's arbitration. The events related to the crisis of the Bretton Woods system of single fixed exchange rates and the irreversible disruptions in the world circulation of oil and its derivatives in the 1970s were important reasons for changing the principles of the world monetary and financial system towards the introduction of free exchange. At the same time, due to the intensification of domestic trade and investment, there were abrupt

© Колосова В. П., 2020

outpacing transformations of the economies of the south-eastern part of the Asian continent. Following the irreversible events involving the collapse of the socialist camp, support for reform programs in transition economies has been added to the IMF's targets. The activities of the World Bank under the impact of these total changes were also significantly renewed. Further, the IMF and the World Bank began to work more closely, integrating anti-crisis approaches and measures, while remaining a universally recognized instrument of stabilization in the global dimension. The activities of the Bretton Woods organizations are aimed at assisting the governments of developing countries in implementing market economic policies to protect the rights of all forms of ownership, modernize institutional structures, achieve financial balance, and improve the social situation of all segments of the population. It is concluded that in order to ensure sustainable development, the strategic renewal of the IMF and the World Bank provides for the expansion of quotas to support structural reform programs, improve the allocation of credit and financial resources, support opportunities to meet the needs of socio-economic systems, develop human capital and efforts for solving macroeconomic problems, etc. The directions of impact of these international financial institutions on solving actual problems concerning climate change, displays of corruption, overcoming inequality, resistance to threats of destabilization, struggle against a pandemic of a coronavirus disease of COVID-19 are defined.

Keywords: International Monetary Fund, World Bank, Bretton Woods organizations, crisis, climate change, corruption, member states, capacity development.

JEL classification: F55, F65, G01, G15.

В. П. Колосова

доктор экономических наук, доцент, главный консультант отдела новых вызовов
Центра внешнеполитических исследований Национального института стратегических
исследований, Киев, Украина

ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ БРЕТТОН-ВУДСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ В ГЛОБАЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Аннотация. В статье освещены исторические аспекты и предпосылки создания Международного валютного фонда (МВФ) и Всемирного банка, которые начиная с 1944 г. до настоящего времени являются самыми влиятельными международными финансовыми организациями и играют роль крупнейших кредиторов мира. Раскрыта сущность преобразований их деятельности, обусловленных явлениями новой экономической реальности. Деятельность Бреттон-Вудских организаций предусматривает помощь правительствам развивающихся стран во внедрении рыночной экономической политики с защитой прав всех форм собственности, модернизации институциональных структур, достижении финансового равновесия, а также в улучшении социального положения всех слоев населения. Сделан вывод, что в целях обеспечения устойчивого развития стратегическое обновление МВФ и Всемирного банка включает расширение квот для поддержки программ структурных реформ, улучшение распределения кредитно-финансовых ресурсов, поддержку возможностей для удовлетворения потребностей социально-экономических систем, развития человеческого капитала, концентрацию усилий на решении макроэкономических проблем и т. п. Определены направления влияния данных международных финансовых институтов на решение актуальных проблем, касающихся изменений климата, проявлений коррупции, преодоления неравенства, сопротивления угрозам дестабилизации, борьбы с пандемией коронавирусной болезни COVID-19.

Ключевые слова: Международный валютный фонд, Всемирный банк, Бреттон-Вудские организации, кризис, изменение климата, коррупция, устойчивое развитие экономического потенциала.

Кризові й рецесійні періоди, що чергуються, зумовили необхідність пошуків нових теоретичних і практичних підходів до формування інститутів глобального управління, міждержавної та регіональної координації економічної політики. Створені 76 років тому з метою допомоги державам у подоланні післявоєнної економічної катастрофи, Бреттон-Вудські організації – Міжнародний валютний фонд (МВФ) і Світовий банк, незважаючи на посилення кризогенності внаслідок збільшення загроз глобальній та національній економічній безпеці, зберігають загальноновизнаний статус авторитетних інституцій. Відбувається трансформація їхніх місії та завдань через створення умов для світової торгівлі, допомогу в частині формування багатосторонньої системи платежів, а також подолання тимчасових труднощів, пов'язаних зі станом платіжних балансів, державних бюджетів тощо. Експертна спільнота МВФ характеризує інтеграцію світового господарства як посилення економічної взаємозалежності всіх країн унаслідок зростання обсягу й різноманіття міжнародних угод, а також дедалі швидшої та ширшої дифузії технологій [1]. Основною метою Світового банку залишається забезпечення збалансованого розвитку в планетарному масштабі.

Регуляторна парадигма для всеосяжного розвитку передбачає “новий контекст” взаємодії економічних агентів [2]. Явища дестабілізації відбуваються на тлі постійних змін середовища так званої нової економічної реальності: волатильності ринків сировини та енергоресурсів, коливань фінансової кон'юнктури, обмежень доступу до довгострокових джерел розширеного відтворення і т. ін. Фінансова глобалізація лімітує ділову активність національних господарств через сукупність грошово-кредитних, майнових, контрактних відносин. Захист вітчизняних товаровиробників на державному рівні може супроводжуватися виникненням ознак загальної деглобалізації, що надалі, ймовірно, призведе до певних обмежень руху транснаціонального капіталу з усіма наслідками, які з цього випливають.

На думку академіка НАН України О. Г. Білоруса, в умовах всеохоплюючої фінансіалізації ускладнення систем глобального управління не є чимось новим [3]. Про це свідчать щорічні звіти МВФ (The IMF Annual Report) [4], котрі оприлюднюються напередодні спільних регулярних засідань Рад керуючих Фонду і Світового банку. Документи, в яких розглядаються діяльність та політика Фонду за попередній фінансовий рік, містять перевірену звітність про його рахунки з 1946 р., як того вимагають статuti організації. Група Світового банку (далі – ГСБ) з 1978 р. щороку публікує доповіді про світовий розвиток (World Development Report, WDR), кожна з яких присвячена аналізу конкретного аспекту економічного поступу [5].

Імперативом сталого розвитку постає необхідність прискорення переходу до інтегральної, ноосферної цивілізації і нового світопорядку, що базу-

ється на діалозі й партнерстві цивілізацій та держав [6]. МВФ декларує наміри підтримки позитивних зрушень, пов'язаних зі змінами архітекτονіки економічних відносин у різних країнах світу [7]. Вкрай важливим є оцінювання ймовірних прогнозів трансформаційних перетворень та структурних змін щодо глобальних викликів дестабілізації. ГСБ розробила нову Стратегію, котра передбачає амбітні цілі подолання крайньої бідності та сприяння спільному процвітання на засадах стійкого поступу. Допомога країнам у досягненні цих цілей має базуватися на обґрунтованих рішеннях, в яких інтегровано набутий досвід ГСБ щодо розвитку та поширення фінансових послуг. З метою узгодження глобальних зусиль Група прагне до поглиблення партнерських відносин, насамперед у приватному секторі. Для того щоб краще задовольнити зростаючі потреби клієнтів, ГСБ зміцнить співпрацю, спираючись на мережу своїх агентств [8].

Одна з основних загроз глобальному розвитку у ХХІ ст. пов'язана з імовірним заміщенням тенденцій конвергенції та глобальної інтеграції протилежними трендами дивергенції, розподілу багатства й власності [3]. Тому серед ключових завдань сучасних інституційних перетворень лідери МВФ виокремлюють запобігання ризикам погіршення ситуації у світовій економіці, де, крім чинників інфляції, ускладнення демографічної ситуації та ін., істотно посилюється геополітична невизначеність [9]. ГСБ, у свою чергу, стає найбільшим кредитором країн, що розвиваються, її роль в інтеграційних процесах послідовно посилюється в умовах взаємозалежності економічної політики різних держав і необхідності стабілізації валютно-кредитних і фінансових відносин.

Мета статті – визначення напрямів трансформації діяльності МВФ і Світового банку в контексті їх впливу на позитивну динаміку піднесення країн з транзитивною економікою, до яких належить і Україна, в умовах глобалізації, задля забезпечення економічного зростання шляхом полегшення обміну товарами, послугами і капіталом та створення підґрунтя для фінансової й економічної стабільності.

У Бреттон-Вудсі (штат Нью-Гемпшир, США) у липні 1944 р. делегати з більше ніж 40 держав зустрілися, аби розробити нові концептуальні засади світової економіки після закінчення війни. У довоєнний період держави проводили протекціоністську політику, яка тільки поглиблювала Велику депресію та її наслідки. Результатом цього стали масове безробіття та соціальна напруженість. Бреттон-Вудс розпочав нову еру глобального економічного співробітництва, коли країни допомагали одна одній. Торгівля мусила стати вільною, але залишалися обмеження на рух капіталу. Обмінні курси мали бути закріпленими, однак прив'язка робилася до долара США, а не до золотого стандарту, хоча сам долар теоретично залишався конвертованим у золотий еквівалент. Однією з головних частин системи зазначених заходів став контроль за переміщенням капіталу: його рух через кордони мав супроводжуватися скоординованими процедурами обліку відповідно до міждержавних домовленостей [10]. Було засновано два інститути: МВФ та Між-

народний банк реконструкції та розвитку (МБРР), котрий пізніше разом із низкою новостворених інституцій став відомий як Група Світового банку. Слова його президента у 2007 р. Р. Зелліка підтверджують висловлену вище думку: “МВФ мав регулювати курси валют. Те, що стало Світовим банком, мусило допомогти у відбудові країн, зруйнованих під час війни. Мала відродитися вільна торгівля. Але про вільний рух капіталу не йшлося” [11].

На нашу думку, державам дотримуватися системи, прийнятої у Бреттон-Вудсі, було нелегко. Коли надавалася підтримка з боку США, вона мала комплексний характер, адже висувалися політичні й військові умови, що нерідко не відповідали інтересам її одержувачів. Велика частина допомоги надходила до бідних країн, але ще більша – використовувалася не за призначенням чи розкрадалася [12]. Останнім аргументом на користь зміни базової Бреттон-Вудської системи стало рішення США на початку 1970-х років покласти край золотому стандарту (розірвавши прив’язку долара до золота) [13]. Курс валют став плаваючим, почали розвиватися офшорні ринки, відновився неурядовий експорт капіталу. Функцію наднаціонального фінансового нагляду перебрав МВФ та Світовий банк. Важливу роль почали відігравати умови отримання кредитів, програма структурної перебудови перетворилася на ключову технологію. Країни-боржники мали дотримуватись політики Вашингтонського консенсусу: 10 кроків економічного курсу [14]. Насамперед передбачалося зміцнення фінансової дисципліни задля ліквідації або зменшення дефіциту бюджету. Обов’язковими були розширення податкової бази, зниження ставок податків. Процентні ставки та курс валют мусили визначатися через ринок. Рух капіталів мав стати вільним, так само як і торгівля [10, с. 298].

Дж. Стігліц наголошував, що МВФ у 1980-х роках не лише дотримувався ідеології верховенства ринку, а й мав доволі імперіалістичний погляд на свою роль. Багато кроків, на яких наполягав Фонд, зокрема передчасна лібералізація ринку капіталу, зробили внесок у глобальну дестабілізацію. На думку Дж. Стігліца, МВФ неправильно відреагував на азійську фінансову кризу 1997 р., позичивши країнам, котрі мали фінансові проблеми, на умовах Вашингтонського консенсусу (вищі процентні ставки, менший державний дефіцит) 95 млрд дол. США, що ще більше дестабілізувало ситуацію [15, с. 12, 14, 15, 17]. Переживши шок 1998 р., усі постраждали економіки повернулися на шлях швидкого зростання. На початку 2000-х років дехто навіть сумнівався у значній ролі МВФ та ГСБ у наданні міжнародних позик у майбутньому [16].

Головні зміни, до яких повинні пристосовуватися Бреттон-Вудські організації, – це перетворення всесвітньої економічної і, відповідно, політичної влади. Якщо в 2000 р. державам із розвинутою економікою належало 57 % світового виробництва, то до 2024 р. ця частка, за прогнозами МВФ, зменшиться до 37 %, тимчасом частка Китаю зросте із 7 до 21 %. На інші держави Азії, що розвиваються, припадатиме 39 %, на США – 14, на Європейський Союз – 15 % [17]. Ще однією істотною зміною є погіршення відносин між

західними державами і Китаєм. США вже зараз убачають у Китаї стратегічного конкурента, європейські держави – “економічного конкурента”, котрий заважає досягненню технологічного лідерства.

Важливою проблемою є і зміни клімату, які впливають на стратегії та макроекономічну політику в усіх державах, насамперед менш заможних. Відбувається багато змін у галузі технологій та технічного прогресу, що є рушійною силою економічного зростання, але останнім часом досягнення у сфері штучного інтелекту призводять до нових потрясінь, включаючи кібератаки та специфічні процеси на ринках праці. Як зазначалось, посилення фінансової нестабільності теж можна віднести до актуальних змін: збільшується відношення боргових зобов'язань до валового доходу, борг переміщується з приватного до державного сектору і в окремих випадках – із держав з розвинутою економікою до країн з ринком, що формується.

Всі ці трансформації спричиняють складні умови для МВФ, який теж має перетворюватися. Протягом своєї історії Фонд пристосувався до окреслених змін, але залишився вірним наданому йому мандату. Він і далі обслуговує країни, яких уже налічується 189; пропонує висококваліфіковані політичні рекомендації, забезпечує технічну допомогу і навчання. У сучасних умовах вкрай актуальним є впровадження оновлених механізмів підтримки національних соціально-економічних систем (*далі* – СЕС) шляхом покриття дефіциту ресурсів і відстрочки платежів та інших фінансових зобов'язань. Держави, які переживають кризу й отримують допомогу, водночас повинні здійснювати необхідні політичні та економічні заходи, розробляти політику, спрямовану на покращання життя їхніх громадян. Через МВФ та Світовий банк реалізуються угоди щодо вирішення головних проблем людства. Фонд удосконалив свої рекомендації щодо попередження та врегулювання криз і посилив механізми нагляду за макроекономічною ситуацією й фінансовим сектором. ГСБ здійснила кроки, націлені на викорінення бідності на планетарному рівні та зростання добробуту незаможних верств суспільства. Крім того, економічне зростання повинне відбуватися так, щоб не справляти негативного впливу на навколишнє середовище і бути стабільним у довготерміновій перспективі.

Головними викликами для МВФ та ГСБ залишаються корупція та зміни клімату. Останні загрожують майбутньому всієї планети. Більш екологічно налаштована економічна політика може допомогти протидіяти цій загрозі у світовому масштабі; якщо не існуватиме плану дій щодо навколишнього середовища, то не буде й плану подальшого розвитку економіки. Коли людство готується до наслідків змін клімату, які можуть вплинути на економіку, то оцінка їх розмаху має велике значення. Одним із засобів оцінювання шоків, котрих може зазнати фінансова система, є проведення стрес-тестів. Цю процедуру вже багато років використовують МВФ та Світовий банк із метою детального планування дій щодо попередження майбутніх криз. МВФ підкреслює роль стрес-тестування фінансової стійкості до кліматичних ризиків як важливого нового інструменту: воно дає змогу визначити

наслідки кліматичної кризи для фінансової системи як на глобальному рівні, так і в межах окремих держав. Стрес-тести вже давно допомагають відповісти на запитання, чи продовжать фінансові установи навіть за несприятливих сценаріїв надавати життєво необхідні послуги. Додавання ж кліматичних факторів до діючої методології стрес-тестування дасть можливість керівникам державних органів і підприємств приватного сектору підготуватися до широкого спектра потенційних фінансових потрясінь через екологічні загрози. Для збереження ефективності стрес-тести необхідно постійно адаптувати до нових ризиків. Світова фінансова криза 2008 р. виступила поштовхом до вдосконалення методологій стрес-тестування, спрямованих на кількісну оцінку ризиків для фінансової системи загалом (так звані макропруденціальні стрес-тести). За роки, що минули, МВФ також покращив свій інструментарій макрофінансового аналізу. Предметом тестування стають матеріальні ризики, пов'язані зі збитками для майна, ризики переходу, що виникають унаслідок змін у політиці та технологіях. Поліпшені стрес-тести дають змогу надавати оцінку можливим наслідкам таких ризиків для фінансової стабільності й економічного зростання. Стрес-тестування переходу до низьковуглецевої економіки – це новий напрям, який швидко розвивається. Фінансові установи можуть зазнати збитків у операціях із компаніями, чия бізнес-модель не ґрунтується на зниженні викидів вуглецю [18]. Отже, додавання таких факторів до стрес-тестів допоможе передбачити загрози, спричинені кліматом. Завдяки цьому МВФ та Світовий банк несуть важливу інформацію до різних установ, включаючи центральні банки, аналітичні центри і наукові інститути, сприяючи підготовці до протидії надзвичайним ситуаціям.

Корупція – інша проблема, що хвилює світ. За різними розрахунками, щорічні глобальні втрати на надання хабарів становлять від 1,5 до 2 трлн дол. США [19]. Неможливо будувати сильну економіку, якщо суспільство не подолає цю хворобу.

Сьогодні, на думку керівництва МВФ, питанням, яке характеризує нове десятиріччя, є невизначеність, що зростає: чи знизиться геополітична напруженість і у світі відновиться мир; чи державна політика зможе звести нанівець розчарування населення [20]. Однією з її конкретних причин є нерівність, і в багатьох державах вона зростає. Економістам ця тенденція нагадує перші роки ХХ ст.: технології й інтеграція спочатку сприяли “золотому віку”, а потім “буремні двадцяті” призвели до фінансової катастрофи [21]. Варто пам'ятати уроки історії, зважаючи при цьому на особливості нашого часу.

Для подолання нерівності уряди вдаються до засобів податкової та бюджетної політики. Змінам підлягає насамперед фіскальна політика, котра може відігравати ключову роль через прогресивні податкові засоби й системи соціального захисту, які здатні вплинути на скорочення розриву в рівні життя, спричиненого технологічним прогресом та глобалізацією. Такі дії допоможуть закріпити інститут довіри й послідовно нівелювати прояви несправедливого розподілу економічних вигід. Протягом багатьох десятиріч

відкривалися кордони для торгівлі й нових технологій, що збільшувало продуктивність праці та створювало робочі місця. Але відомо: торгова система сьогодні зазнає певних труднощів і її потрібно реформувати. Оподаткування багатонаціональних компаній може бути ще однією проблемою, яку необхідно вирішувати разом із подоланням інших сучасних викликів. Потрібне проведення реформи міжнародного корпоративного оподаткування, інакше держави втратять можливість отримувати податкові надходження, необхідні для фінансування інвестицій в інфраструктуру і людський капітал.

Слід приділяти увагу й фінансовому сектору: за умови підвищення його ефективності ймовірна поява нових можливостей для всіх, але залежно від якості управління посилюватиметься або послаблюватиметься нерівність через важелі фінансової інтеграції, стабілізації тощо. Доречно розглядати такі напрями впливу фінансового сектору на нерівність: його активізацію, фінансову стабілізацію та інтеграцію. Поглиблення фінансового ринку істотно позначається на економічному розвитку держави. Наприклад, у Китаї та Індії розширення фінансового сектору в 1990-х роках сприяло зростанню економіки у 2000-і роки, мільярд людей позбувся бідності. Однак на певних етапах починається посилення нерівності. Це зумовлено багатьма факторами: корупцією, регресивними податками, розподілом ресурсів між поколіннями. Такий зв'язок між поглибленням фінансового ринку і нерівністю спостерігається у багатьох державах [22]. Тобто з часом зростаючі обсяги та складність фінансового сектору приносять вигоду передусім заможним громадянам.

Фінансова стабільність, як і економічні втрати від криз, є визначальним питанням останнього десятиріччя. Підтримання стабільності залишатиметься важливим та складним завданням. Фінансовий сектор повинен буде попередити традиційні види кризи та протидіяти новим викликам і загрозам, у т. ч. пов'язаним із кліматом. Світ зацікавлений у діяльності із забезпечення фінансової стабільності. Однак, як показують дослідження [20], нерівність зростає перед фінансовою кризою, що свідчить про тісний зв'язок між нею й фінансовою стабільністю. Наступний аспект – фінансова інтеграція. Дедалі більше людей та компаній мають більш дешевий і легкий доступ до фінансових послуг. Фінансова інтеграція може повністю змінити розвиток економіки. Фінансовий сектор повинен бути надійним, але не дуже складним: інтеграція має відкривати нові можливості й спрощувати доступ до кредитів, не створюючи водночас тягар тяжкої заборгованості й не посилюючи ризики для дестабілізації.

Таким чином, МВФ вибудовує політику, яка дасть можливість створити інклюзивнішу систему в наступному десятиріччі: більш безпечну, стабільну, раціональну. Посилились вимоги до капіталу й ліквідності банків, дотримання стандартів прозорості та ступеня автономності розподілу функцій між структурними підрозділами. Поступово унормовуються процедури ліквідації проблемних банків. Упроваджуються критерії фінансової безпеки. Держави повинні послідовно реалізовувати реформи. Для безпечного

зростання фінансових ринків слід підвищувати грамотність населення і будувати стабільнішу систему у фінансовому секторі. Ця сфера має відігравати вирішальну роль у переході світової економіки до нульових чистих викидів вуглецю та зниження показників, визначених у Паризькій угоді [23]. Задля досягнення такої мети компаніям варто точніше враховувати вплив змін клімату в кредитних операціях, а це потребує прогнозування ситуації на десятиріччя, а не тільки на рік.

Фінансові організації у своїх рішеннях про кредитування повинні більшою мірою враховувати прогнози майбутніх грошових потоків. Це дасть змогу повернути галузь фінансових послуг до її головної мети – надавати допомогу людству. Кредитування малих компаній безпосередньо пов'язане зі зниженням нерівності доходів [24]. Дослідження доводять, що надання їм позик підвищує фінансову стабільність та знижує ризики порівняно з кредитуванням великих корпорацій [22]. Отже, створення раціональнішої фінансової системи і буде завершальним компонентом у підвищенні в майбутньому рівня її інклюзивності.

Останні десятиріччя показали, що невирішеність проблеми зростаючої нерівності призводить до її посилення. Податково-бюджетна політика є дієвим інструментом, але не треба забувати про обґрунтовану політику щодо фінансового сектору, інакше 2020-і роки можуть стати схожими на 1920-і роки – якщо ми не вивчатимемо історію й не адаптуватимемо її висновки до нашого часу. Тому перспективним видається поглиблення корпоративних відносин з іншими авторитетними фінансовими організаціями, зокрема з Банком міжнародних розрахунків (*далі* – БМР) [25]. Його мета полягає в забезпеченні зміцнення співпраці між центральними банками, розширенні міжнародних фінансових відносин тощо. Банк виступає як довірена особа або агент при проведенні платіжних операцій між країнами за згодою сторін-учасниць на підставі договорів відповідно до його Статуту. До функцій БМР належать, зокрема, допомога у спрощенні міжнародних розрахунків, сприяння центробанкам в управлінні їхніми валютними резервами, проведення досліджень і аналізу розвитку грошово-кредитних відносин тощо.

МВФ уже демонстрував свою спроможність “зробити себе заново” у зв'язку з глобальною фінансовою кризою, яка виявила серйозні проблеми в його діяльності. У сфері кредитування Фонд запровадив нові інструменти фінансування з ширшим раннім доступом до ресурсів і механізмами для швидшого використання коштів; надав країнам, що розвиваються, більше можливостей для обговорення та представництва; покращив управління ризиками й включив китайську валюту до кошика спеціальних прав запозичення. Водночас, попри ці досягнення, МВФ визнає необхідність подальших змін. Варто чимало зробити на трьох рівнях: інституціональному, національному і глобальному.

На наш погляд, на інституціональному рівні досвід та ресурси МВФ спрямовані насамперед у бік економіки і політики, а не в бік суспільства. Удосконалення потребують питання управління, соціальної справедливос-

ті та справедливості взагалі. Потрібна більша відстороненість під час застосування підходів як до держав з дефіцитом, так і до країн з профіцитом. Крім того, необхідно бути готовими вчитися на помилках. Держави-члени можуть допомогти в цьому процесі, ставши відкритішими, сприймаючи МВФ у ролі довіреного радника. Якщо країнам потрібно позичити кошти, то варто виявляти активність і відвертість, не чекати до останньої хвилини, аби звернутися до Фонду. Слід готуватися та брати на себе відповідальність як за розроблення, так і за реалізацію програм та реформ, що підтримуються ресурсами МВФ.

Поряд із відстеженням змін світової економіки та наданням кредитів державам, котрі мають проблеми з платіжним балансом, діяльність МВФ із розвитку потенціалу належить до його основних завдань. Така активність передбачає сприяння розбудові економічних інститутів (технічна підтримка) та покращанню людського потенціалу (підготовка кадрів), що допомагає урядам держав-членів у розробленні ефективних дій з упровадження політичних рішень та поступу інститутів. Вказана робота МВФ включає кроки щодо залучення державних доходів, модернізації банківських систем, поліпшення макроекономічної й фінансової статистики, удосконалення аналізу та прогнозування. МВФ співпрацює з державними органами, такими як міністерства фінансів і центральні банки, надає практичні рекомендації, організовує семінари й підготовку кадрів з орієнтацією на економічну політику. Діяльність відбувається за запитами країн-членів, і підтримка надається всім учасникам. Розвиток професійного й організаційного потенціалу в державі допомагає урядам проводити ефективнішу політику, що сприяє вищим економічним показникам.

Розвиток потенціалу є важливим доповненням до двох основних функцій МВФ у галузі нагляду й кредитування. Наприклад, робота з урядами держав-членів дає змогу поглибити розуміння та зробити кориснішими рекомендації з питань економічної політики, залишатися в курсі нововведень і ризиків у світовій економіці, а також допомагає у вирішенні проблем, пов'язаних із кризою. Водночас завдяки діяльності МВФ із нагляду та кредитування можна визначити галузі, де розвиток потенціалу матиме максимальний ефект. Головна увага приділяється таким сферам: податково-бюджетна, грошово-кредитна політика та політика щодо фінансового сектору, правові засади, статистика. Крім того, Фонд пропонує широкий діапазон навчальних курсів.

МВФ повідомив, що готовий надавати підтримку державам-членам, які потребують термінової фінансової допомоги у протидії економічним наслідкам поширення коронавірусу COVID-19. Фонд має такі механізми для цього.

1. Термінове фінансування. Механізм прискореного кредитування (*Rapid Credit Facility*) та Інструмент прискореного фінансування (*Rapid Financing Instrument*) дають змогу здійснювати термінову фінансову допомогу без необхідності оформлення повноцінної програми. Зазначені кредити можуть

надаватися дуже швидко для протидії надзвичайним ситуаціям, до яких належить пандемія COVID-19.

2. Розширення чинної програми кредитування. МВФ може модифікувати наявні програми кредитування держав із метою забезпечення їхніх нових потреб, що виникають під час боротьби з коронавірусом.

3. Фінансування на стримування катастроф та надання допомоги виділяється після оцінювання наслідків скорочення темпів приросту ВВП на 10 % і більше та мінімальної суми доходу ВВП на одну особу 1175 дол. США.

4. Гранти для зниження тягаря заборгованості. Трастовий фонд для боротьби з наслідками катастроф дає можливість МВФ допомагати найбільш вразливим державам у полегшенні тягаря заборгованості. Директор-розпорядник МВФ К. Георгієва звернулася до країн-членів по допомогу стосовно поповнення трастового фонду до 1 млрд дол. США, що в 4 рази більше, ніж у період економічної кризи 2008–2009 рр. Крім того, у МВФ створено спеціальний фонд обсягом 1,4 млрд дол., з якого надаватимуться гранти урядам 29 найбільш вразливих країн світу для сплати їхніх боргових зобов'язань з метою витрачання їх власних коштів на боротьбу з коронавірусом.

Відповідно до рішення МВФ від 10 квітня цього року сума коштів, які Фонд може надати державам-членам у рамках механізму прискореного кредитування, досягатиме 100 млрд дол. США. Із загальної суми допомоги 10 млрд дол. США будуть доступними за нульовою процентною ставкою для найбільш вразливих держав-членів. Варто зауважити, що по фінансову допомогу для боротьби з коронавірусом звернулися понад 100 держав [26].

На підставі викладеного доходимо таких висновків. Конфігурація функціонування світової економіки істотно змінилася після створення Бреттон-Вудських інститутів, і МВФ є однією з найгнучкіших багатосторонніх установ, коли йдеться про розвиток його оперативної практики у відповідь на нові виклики на місцях. З урахуванням технологічних інновацій Фонд повинен адаптуватися ще швидше, щоб зберегти свою роль у протидії загрозам економічній дестабілізації на глобальному та національному рівні, яка є центральним завданням для держав-членів.

Завдяки універсальному членству та висококваліфікованому персоналу МВФ виконуватиме свої головні функції: моніторинг окремих економік і світового господарства загалом для формування якісних економічних та фінансових ресурсів. На нашу думку, він має потенціал робити більше – бути лідером і посередником в адаптації та трансформації світової СЕС до викликів дестабілізації. Для цього необхідно приділяти більшу увагу організації персоналу; відстежувати, як питання технологій, соціальної несправедливості та стабільності проявляються в основних видах діяльності Фонду; як взаємодіють Виконавча рада, керівництво й персонал. Цілі Фонду не будуть досягнуті, якщо держави-члени не виконуватимуть обов'язків і на індивідуальному, і на колективному рівнях.

Стратегічна модернізація МВФ спрямована на збільшення квот для підтримки програм цілей розвитку, удосконалення розподілу кредитно-фінан-

сових ресурсів і розширення доступу до них країн-членів. Фонд буде підтримувати можливості для забезпечення різноманітних потреб соціально-економічних систем, концентруватиметься на головних завданнях, урахувавши наслідки багатьох макроекономічних проблем та змін клімату. МВФ співпрацюватиме з іншими багатосторонніми та регіональними інституціями, його статус “першого серед рівних” буде наслідком високої репутації Фонду поряд із БМР як дієвою та ефективною міжнародною організацією.

Список використаних джерел

1. IMF Annual Report 2008. Making the Global Economy work for all / IMF. 2008. URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2008/eng/pdf/ar08_eng.pdf.
2. World Economic Forum Annual Meeting 2015. The New Global Context (Davos-Klosters, Switzerland. January, 21–24. 2015) / WEF. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_AM15_Report.pdf.
3. Білорус О. Г. Проблеми глобального управління в умовах світової фінансової цивілізації. *Фінанси України*. 2019. № 1. С. 10–17. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.01.010>.
4. Annual Reports Archives / IMF. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/annual-reports-archives>.
5. WDR Reports / World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr/wdr-archive>.
6. Білорус О. Г. Стратегічна альтернатива XXI століття: конвергентно-синергетичний ноосферний співрозвиток. *Фінанси України*. 2019. № 12. С. 7–19. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2019.12.007>.
7. Lipton D. Two-Way Street. *The Finance and Development Magazine*. 2016. December. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2016/12/pdf/straight.pdf>.
8. A Stronger, Connected, Solutions World Bank Group : An Overview of the World Bank Group Strategy / World Bank Group. Washington, DC, 2013. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/16093>.
9. World Economic Outlook. Too Slow for Too Long / IMF. 2016. April. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/>.
10. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу. Київ : Наш формат, 2017. 384 с.
11. Obstfeld M., Taylor A. M. Globalization and Capital Markets. *NBER Working Paper*. 2002. March. No. 8846. 69 p. URL: <https://doi.org/10.3386/w8846>.
12. Easterly W. R. The Elusive Quest for Growth: Economists' Adventures and Misadventures in the Tropics. Cambridge, Mass., 2002. 360 p.
13. Bordo M. D. The Bretton Woods International Monetary System: A Historical Overview. *A Retrospective on the Bretton Woods System: Lesson for International Monetary Reform* / ed. by B. Eichengreen, M. D. Bordo. Chicago : University of Chicago Press, 1993. P. 3–98. URL: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226066905.001.0001>.
14. Washington Consensus / Harvard University's Center for International Development. 2003. April. URL: <https://web.archive.org/web/20170715151421/http://www.cid.harvard.edu/cidtrade/issues/washington.html>.
15. Stiglitz J. E. Globalization and Its Discontents. New York : W.W. Norton & Company, 2002. 304 p.
16. Rogoff K. The Sisters at 60. *The Economist*. 2004. July 22.
17. Wolf M. The IMF Today and Tomorrow. *Finance & Development*. 2019. Vol. 56, No. 2. June. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/06/the-future-of-the-imf-wolf.htm>.
18. Adrian T., Morsink J., Schumacher L. Assessing Climate-Change Risk by Stress Testing for Financial Resilience. 2020. February 5. URL: <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2020/02/05/blog-assessing-climate-change-risk-by-stress-testing-for-financial-resilience>.
19. Lawder D. Global corruption costs trillions in bribes, lost growth. 2016. May 11. URL: <https://www.reuters.com/article/us-imf-corruption/imf-global-corruption-costs-trillions-in-bribes-lost-growth-idUSKCN0Y22B7>.

20. Georgieva K. The Financial Sector in the 2020s: Building a More Inclusive System in the New Decade. 2020. January 17. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/01/17/sp01172019-the-financial-sector-in-the-2020s>.
21. Galbraith J. K. The Great Crash 1929. Boston : Houghton Mifflin, 1955. 212 p.
22. Cihak M., Sahay R. Financial Services and Inequality. 2020. January. 50 p. URL: <https://doi.org/10.5089/9781513526546.006>.
23. Paris Agreement / United Nations. 2015. December 12. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en.
24. IMF Annual Report 2016. Finding Solutions Together / IMF. 2016. URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2016/eng/pdf/ar16_eng.pdf.
25. Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/>.
26. International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/index.htm>.

References

1. IMF. (2008). *IMF Annual Report 2008. Making the Global Economy work for all*. Retrieved from https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2008/eng/pdf/ar08_eng.pdf.
2. WEF. (2015). *World Economic Forum Annual Meeting 2015. The New Global Context (Davos-Klosters, Switzerland. January, 21–24. 2015)*. Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_AM15_Report.pdf.
3. Bilorus, O. (2019). Problems of global governance in the conditions of world financial civilization. *Finance of Ukraine*, 1, 10–17. DOI: 10.33763/finukr2019.01.010 [in Ukrainian].
4. IMF. (n.d.). *Annual Reports Archives*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/annual-reports-archives>.
5. World Bank. (n.d.). *WDR Reports*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr/wdr-archive>.
6. Bilorus, O. (2019). Strategic alternatives of XXI century: convergent-synergetic noospheric co-development. *Finance of Ukraine*, 12, 7–19. DOI: 10.33763/finukr2019.12.007 [in Ukrainian].
7. Lipton, D. (2016, December). *Two-Way Street. The Finance and Development Magazine*. Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2016/12/pdf/straight.pdf>.
8. World Bank Group. (2013). *A Stronger, Connected, Solutions World Bank Group : An Overview of the World Bank Group Strategy*. Washington, DC. Retrieved from <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/16093>.
9. IMF. (2016). *World Economic Outlook. Too Slow for Too Long*. Retrieved from <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/01/>.
10. Ferguson, N. (2017). *The Ascent of Money. A Financial History of the World*. Kyiv: Nash format [in Ukrainian].
11. Obstfeld, M., & Taylor, A. M. (2002, March). Globalization and Capital Markets. *NBER Working Paper*, 8846. DOI: 10.3386/w8846.
12. Easterly, W. R. (2002). *The Elusive Quest for Growth: Economists' Adventures and Misadventures in the Tropics*. Cambridge, Mass.
13. Bordo, M. D. (1993). The Bretton Woods International Monetary System: A Historical Overview. *Eichengreen, B., & Bordo, M. D. (Eds.). A Retrospective on the Bretton Woods System: Lesson for International Monetary Reform*, 3–98. Chicago: University of Chicago Press. DOI: 10.7208/chicago/9780226066905.001.0001.
14. Harvard University's Center for International Development. (2003, April). *Washington Consensus*. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20170715151421/http://www.cid.harvard.edu/cidtrade/issues/washington.html>.
15. Stiglitz, J. E. (2002). *Globalization and Its Discontents*. New York: W.W. Norton & Company.
16. Rogoff, K. (2004, July 22). The Sisters at 60. *The Economist*.
17. Wolf, M. (2019, June). The IMF Today and Tomorrow. *Finance & Development*. 2019, 56 (2). Retrieved from <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/06/the-future-of-the-imf-wolf.htm>.
18. Adrian, T., Morsink, J., & Schumacher, L. (2020, February 5). *Assessing Climate-Change Risk by Stress Testing for Financial Resilience*. Retrieved from <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2020/02/05/blog-assessing-climate-change-risk-by-stress-testing-for-financial-resilience>.

19. Lawder, D. (2016, May 11). *Global corruption costs trillions in bribes, lost growth*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-imf-corruption/imf-global-corruption-costs-trillions-in-bribes-lost-growth-idUSKCN0Y22B7>.
20. Georgieva, K. (2020, January 17). *The Financial Sector in the 2020s: Building a More Inclusive System in the New Decade*. Retrieved from <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/01/17/sp01172019-the-financial-sector-in-the-2020s>.
21. Galbraith, J. K. (1955). *The Great Crash 1929*. Boston: Houghton Mifflin.
22. Cihak, M., & Sahay, R. (2020, January 17). *Financial Services and Inequality*. DOI: 10.5089/9781513526546.006.
23. United Nations. (2015, December 12). *Paris Agreement*. Retrieved from https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en/.
24. IMF. (2016). *IMF Annual Report 2016. Finding Solutions Together*. Retrieved from https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2016/eng/pdf/ar16_eng.pdf.
25. Bank for International Settlements. (n. d.). Retrieved from <https://www.bis.org/>.
26. International Monetary Fund. (n. d.). Retrieved from <https://www.imf.org/external/index.htm>.